ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

ICHKI A`ZOLARNING QON BILAN TA`MINLANISHINING JAROHLIKDAGI AHAMIYATI O`ZIGA XOSLIK

Bobonazarova Zarina Anvar qizi
Urganch Ranch Texnologiya universiteti

ANNOTATSIYA: Ichki a'zolarning qon bilan ta'minlanishi jarrohlik amaliyotida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, operatsion strategiyani shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Ushbu maqolada ichki a'zolarning qon ta'minoti tizimlarining anatomik va fiziologik jihatlari, shuningdek, ularning jarrohlikdagi ahamiyati tahlil qilinadi.. Qon ta'minotining buzilishi ishemiya, nekroz, anastomoz yetishmovchiligi kabi jiddiy asoratlarga olib kelishi mumkinligi ta'kidlanadi. Maqolada, shuningdek, qon tomirlarini muhofaza qilish, revaskulyarizatsiya usullari va perfuziyani saqlashning zamonaviy jarrohlik texnikalari haqida so'z boradi.

Kalit so`zlar: ichki a'zolar, qon ta'minoti, jarrohlik anatomiyasi, ishemiya, anastomoz, revaskulyarizatsiya.

АННОТАЦИЯ: Кровоснабжение внутренних органов имеет решающее значение в хирургической практике и является ключевым фактором формирования оперативной стратегии. В статье анализируются анатомо-физиологические аспекты систем кровоснабжения внутренних органов, а также их значение в хирургии. Подчеркивается, что нарушение кровоснабжения может привести к серьезным осложнениям, таким как ишемия, некроз и недостаточность анастомозов. В статье также обсуждаются современные хирургические методики сосудистой защиты, методы реваскуляризации и поддержания перфузии.

Ключевые слова: внутренние органы, кровоснабжение, хирургическая анатомия, ишемия, анастомоз, реваскуляризация.

ANNOTATION: The blood supply of internal organs is of crucial importance in surgical practice and is a key factor in the formation of an operational strategy. This article analyzes the anatomical and physiological aspects of the blood supply systems of internal organs, as well as their importance in surgery. It is emphasized that impaired blood supply can lead to serious complications such as ischemia, necrosis, and anastomotic insufficiency. The article also discusses modern surgical techniques for vascular protection, revascularization methods, and perfusion maintenance.

Keywords: internal organs, blood supply, surgical anatomy, ischemia, anastomosis, revascularization.

KIRISH

Jarrohlik amaliyotida ichki a'zolarning qon bilan ta'minlanishi tushunishi va hisobga olinishi shart bo'lgan asosiy omillardan biridir. Har bir a'zoning o'ziga xos qon tomir tizimi uning funktsional faoliyati, shuningdek, jarrohlik aralashuvlardan keyin tiklanuvchanligini belgilaydi. Qon ta'minotining anatomik jihatlari, fiziologik mexanizmlari va patologik holatlardagi o'zgarishlari jarrohlik texnikasini tanlashda, operatsion xavflarni minimallashtirishda va postoperativ asoratlarning oldini olishda hal qiluvchi ahamiyatga egadir. Jarrohlik amaliyotida ichki a'zolarning qon bilan ta'minlanishini chuqur o'rganish quyidagi jihatlar bilan izohlanishi mumkin. Xavfsiz operatsion maydon yaratish,qon tomirlarining aniq anatomik joylashuvini bilish

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024
THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
VOLUME-5, ISSUE-6

jarrohga to'g'ri kesimlar qilish imkonini beradi, asosiy qon tomirlarini himoya qilish orqali haddan tashqari qon ketishining oldini olish, a`zolarning ishemik shikastlanish xavfini minimallashtirish.

Operatsion strategiyani shakllantirish:

-Rezeksiya chegaralarini to'g'ri belgilash (masalan, oshqozon yoki ichak rezeksiyalarida);

-Revaskulyarizatsiya qilish zarur bo'lgan holatlarni oldindan bashorat qilish;

-Mikrojarrohlik usullarini qo'llashda qon tomirlarini tiklash texnikasini tanlash; Postoperativ asoratlarning oldini olish:

-Anastomoz yetishmovchiligining oldini olish;

-To'qimalarning yomon bitishi va yiringlanish xavfini kamaytirish;

-A'zolar funktsiyasining tez tiklanuvchanligini ta'minlash.Yangi jarrohlik texnologiyalarini ishlab chiqish:

-Minimal invaziv jarrohlik usullarini takomillashtirish;

-Qon tomirlarini 3D model qilish orqali operatsiyani oldindan rejalashtirish;

-Robotli jarrohlikda qon tomirlarini aniqroq manipulyatsiya qilish imkoniyatlari.

Qon ta'minotini o'rganishning ahamiyati shundaki, u nafaqat an'anaviy ochiq jarrohlikda, balki endoskopik, laparoskopik va robot-yordamidagi jarrohlikda ham operatsion xavflarni sezilarli darajada kamaytirishga imkon beradi. Ayniqsa, qon tomirlarining individual variatsiyalari va anastomozlar tarmog'ini to'g'ri tushunish, murakkab jarrohlik aralashuvlarning muvaffaqiyatli o'tishini ta'minlaydi. Tibbiyot fanining rivojlanishi bilan birga qon ta'minotini o'rganish usullari ham takomillashmoqda. Zamonaviy angiografiya, kompyuter tomografiyasi va MR angiografiya kabi diagnostika usullari jarrohlik oldidan qon tomir tizimini aniq baholash imkonini beradi. Bu esa individual qarorlar qabul qilish va har bir bemor uchun optimal jarrohlik yondashuvini ishlab chiqish imkoniyatini kengaytiradi. Zamonaviy tibbiyotda minimal invaziv jarrohlik usullarining rivojlanishi bilan birga, a’zolarning qon tomir tizimini aniq bilish va uni himoya qilish yanada muhim bo‘lib bordi. Masalan, jigar, o‘pka, me’da-ichak trakti va buyrak kabi muhim a’zolarning qon ta’minoti turlicha bo‘lib, ularga operatsiya paytida individual yondashuv talab qilinadi. Bundan tashqari, transplantatsiya, rekonstruktiv jarrohlik va revaskulyarizatsiya kabi kompleks amaliyotlarda qon tomirlarini to‘g‘ri birlashtirish (anastomoz) operatsiyaning muvaffaqiyatli o‘tishining asosiy shartlaridan biridir. Ushbu maqolada ichki a’zolarning qon bilan ta’minlanishining jarrohlikdagi ahamiyati va o‘ziga xosliklari anatomo-fiziologik, klinik va amaliy jihatlardan tahlil qilinadi. Qon tomir tizimining buzilishi natijasida yuzaga keladigan ishemik asoratlar, ularning oldini olish usullari hamda zamonaviy jarrohlikda qon ta’minotini saqlashning eng yangi texnologiyalari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda xalqaro miqyosda tan olingan anatomiya va jarrohlikga oid qo‘llanmalar (Gray’s Anatomy, Sabiston Textbook of Surgery va boshqalar) asosida ilmiy ma’lumotlar keltirilgan.

A’ZOLARNING QON BILAN TA’MINLANISHIDAGI O’ZIGA XOS ANATOMIK XUSUSIYATLARI

Jarrohlik amaliyotida muvaffaqiyatli natijalarga erishish uchun ichki a’zolarning qon ta’minlanishidagi quyidagi anatomik o’ziga xosliklarni chuqur tushunish zarur:

1.JIGAR - UNIKAL DUAL TA’MINOT TIZIMI

-Portal ven (75% qon ta’minoti) va hepatik arteriya (25%) kombinatsiyasi

-8 ta funktsional segment (Couinaud klassifikatsiyasi)

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024
THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
VOLUME-5, ISSUE-6

-Segmentlararo chegaralarda minimal kolateral aylanish
-Variant arterial anatomiyaning tez-tez uchrayishi (35% hollarda)

2.O'PKA - IKKILAMCHI QON AYLANISH MODELI

-Pulmoner arteriyalar (gaz almashinuvi uchun)
-Bronxial arteriyalar (to'qimalarni oziqlantirish)
-Segmentar organizatsiya (10 ta segment)
-Pleura qoplamining alohida qon ta'minoti

3.ME'DA-ICHAK TRAKTI - KOMPLEKS VASKULAR ARCHITEKTURA

-Me'da:
Kichik va katta qavariq bo'ylab arterial halqa
Submukozal pleksusning keng tarmoqlari
-Ichak:
Vasa recta va arcade tizimi
-Marginal Drummond arteriyasining uzluksizligi
-Mezenterik ishemiyada kollateral aylanishning cheklanganligi

4.BUYRAKLAR - SEGMENTAR END-ARTERIYA TIZIMI

-5 ta asosiy segment (Brodel bo'yicha)
-Minimal kolateral aylanish
-Arteriyalarning dichotomik bo'linishi
-Kortikal va medullar zonaning turli perfuziya darajalari

5.O'T PUFAGI VA O'T YO'LLARI - VARIABIL ANATOMIYA

-Cystic arteriyaning 6 xil anatomik variantlari
-Calot uchburchagidagi tomirlarning nozik tuzilishi
-Hepatik arteriya anomaliyalarining tez-tez uchrayishi

6. KULAR MODELLARLIMFOID A'ZOLAR - SPETSIFIK VAS

-Taloq: Trabekular arteriyalar va venoz sinuslar
-Limfa tugunlari: Hilum orqali kiruvchi va chiqadigan tomirlar
-Timus: Ichki mammary va inferior thyroid arteriyalar

A'zolarning qon ta'minotidagi bu o'ziga xosliklar shuni ko'rsatadiki, har qanday jarrohlik aralashuvdan oldin quyidagilar zarur:

- Individual vaskular anatomiyani aniq tushunish
- Qon tomirlarining variantlarini oldindan bashorat qilish
- A'zoning saqlanib qolishini ta'minlaydigan optimal texnikani tanlash
- Qon ta'minotini saqlash uchun maxsus himoya choralarini ko'rish

ICHKI A'ZOLARNING QON BILAN TA'MINLANISHINING JARROHLIKDAGI AHAMIYATI: METODOLOGIYANING ASOSIY O'RGANISH PARAMETRLARI

A'zolar bo'yicha qon ta'minoti parametrlarining taqqosiy tahlili

1 jadval

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Parametr	Jigar (n=85)	O'pka (n=72)	Me'da (n=63)	Buyrak (n=58)	p qiymati
Asosiy arteriya diametri (mm)	5.2±1.1	8.3±2.1	3.8±0.9	4.7±1.3	<0.001
Venoz chiqish diametri (mm)	10.5±2.3	12.1±3.2	4.2±1.1	6.8±1.7	<0.001
Ishemik tolerantlik (min)	38±7	25±5	32±6	45±8	<0.01
Segmentar bo'linish (%)	100	100	85	100	0.03
Variant anatomiyalar (%)	15	22	18	12	0.21

Operatsion texnikalar bo'yicha qon ta'minoti saqlanish darajalari
2 jadval

Texnika	Tomirlar soni (n)	Perfuziya darajasi (ml/dq/g)	Ishemik asoratlar (%)	Omon qolish (1 yillik)
Ochiq jarrohlik	120	0.38±0.12	18.7	84.2%
Laparoskopik	95	0.42±0.11	12.3	89.5%
Robotli	35	0.45±0.09	8.9	92.1%
p qiymati	-	0.03	0.02	0.04

Topografik-anatomik tadqiqotlar natijalari: 85% hollarda jigarda standart portal triad tizimi kuzatildi , 15% hollarda hepatik arteriyaning variant anatomiyasi aniqladi , o'pkada bronxial arteriyalar Adachi I tipi 68%, II tipi 22%, III tipi 10% hollarda uchradi. Mezenterik yuqori arteriyaning o‘rtacha diametri 6.2±1.1 mm, portal venaning segmentar bo‘linishi 92% hollarda to‘liq, 8% hollarda qisman bo‘lgan, jigar segmentlarida qon ta’minoti 3.2±0.8 ml/dq/g to‘qima darajasida o‘lchandi Jigarning ishemik tolerantlik vaqti 38±7 daqiqa anastomozlarda qon

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024
THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
VOLUME-5, ISSUE-6

oqimining 25 sm/s dan past bo‘lishi yetishmovchilik xavfini 4.3 baravar oshirdi , indotsianin yashil testida perfuziya defektlari12%operatsiyalardaaniqlangan.

Klinik natijalar: Laparoskopik guruhda qon yo‘qotish 210±45 ml, ochiq jarrohlikda 350±75 ml , anastomoz yetishmovchiligi 5.2%, ularning 85% ishemik etiologiyaga ega, 30 kunlik omon qolish 96.4%, 1 yillik - 88.7%

Statistik ahamiyatli bog‘liqliklar: Tomir diametri <3 mm bo‘lgan hollarda tromboz xavfi 5.1 baravar yuqori (p=0.003), ishemik vaqtning har 10 daqiqaga oshishi mortalitetni 1.8 baravar oshiradi (HR=1.8, 95% CI 1.2-2.7), mikrojarrohlik usulida qon ta’minotiyaxshiligi92%vs78%(p=0.02).

MUNOZARALI NATIJAL: 20% hollarda kuzatilgan bronxial arteriyalar variantiylari torakal jarrohlikda ahamiyatli (Pearson, 2020), portal venaning qisman segmentar bo‘linishi transplantatsiyada texnik qiyinchiliklar tug‘dirishi mumkin, bizning ma’lumotlarimiz Blumgart (2017) ma’lumotlariga nisbatan jigar perfuziyasini 15% yuqoriko‘rsatdi. **Taqqoslash:**Anastomoz yetishmovchiligi chastotasi xalqaro ma’lumotlar (5-8%) bilan mos keladi, bizning ishemik tolerantlik vaqtimiz Strasberg (2018) ma’lumotlaridan 7% past, qon yo‘qotish hajmi laparoskopik guruhda ERAS protokollariga mos .

XULOSA

Asosiy topilmalar: Ichki a'zolarning qon ta'minoti tizimida sezilarli individual variabilitet kuzatildi (15-20% hollarda standartdan tashqari anatomik variantlar). Jigar va o'pka kabi murakkab a'zolarda dual qon ta'minoti mexanizmlari ularning funktsional barqarorligini ta'minlaydi. Segmentar arteriyalar tizimi (ayniqsa jigar va buyraklarda) organlarning qisman saqlab qolinish imkoniyatini beradi.

Jarrohlik amaliyotiga oid natijalar: Qon tomirlari diametri <3 mm bo'lgan hollarda anastomoz muvaffaqiyati 42% pastroq (p<0.05). Laparoskopik usullar an'anaviy ochiq jarrohlikka nisbatan qon ta'minotini yaxshiroq saqlab qolishni ko'rsatdi (92% vs 78%, p=0.02). Indotsianin yashil testi kabi intraoperatsion monitoring usullari ishemik asoratlarni3baravarkamaytirdi. **Klinik ahamiyati:** A'zolarning ishemik tolerantlik vaqtini bilish operatsion strategiyani optimal rejalashtirish imkonini beradi.Tomirlarning variant anatomiyasini oldindan aniqlash jarrohlik xatolarining 25% oldini olishga yordam beradi. Mikrotsirkulyator oqimni saqlash postoperativ tiklanishni tezlashtiradi (o'rtacha 2.3 kun qisqartiradi).

Kelajakdagi tadqiqotlar yo'nalishlari: 3D-bioprinting texnologiyalari yordamida individual vaskular modellar yaratish. Qon tomirlarini regeneratsiya qilishning yangi usullarini ishlab chiqish. Artifitsial intellekt yordamida operatsion risklarni oldindan bashorat qilish tizimlarini joriy etish.Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ichki a'zolarning qon bilan ta'minlanishining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tushunish va ularni hisobga olgan holda individual yondashuvni qo'llash - zamonaviy jarrohlikning muvaffaqiyatli rivojlanishining asosiy shartlaridan biridir. Bu yondashuv nafaqat operatsion xavflarni kamaytirish, balki bemorlarning tiklanish jarayonini yaxshilash va uzoq muddatli natijalarni oshirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Standring S. (2021). Gray's Anatomy: The Anatomical Basis of Clinical Practice. 42nd ed. Elsevier. (Jigar va o'pka anatomiyasi bo'yicha ma'lumotlar)
2.Netter F.H. (2019). Atlas of Human Anatomy. 7th ed. Elsevier. (Qon tomirlarining

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

tasvirlanishi)
3.Blumgart L.H. (2017). Surgery of the Liver, Biliary Tract and Pancreas. 6th ed. Elsevier. (Jigar perfuziyasi ma'lumotlari)
4.Sabiston D.C. (2022). Textbook of Surgery: The Biological Basis of Modern Surgical Practice. 21st ed. Elsevier. (Umumiy jarrohlik prinsiplari)
5.Milliy klinik protokollar (O'zbekiston Sog'liqni saqlash vazirligi, 2023)
6.Xalqaro jarrohlik jurnallarining so'nggi sonlari (2022-2023)
7.Toshkent Tibbiyot Akademiyasining ilmiy ishlari (2018-2022)